

UNIVERSITÀ
DEGLI STUDI
FIRENZE

FORLILPSI
DIPARTIMENTO DI FORMAZIONE, LINGUE
INTERCULTURA, LETTERATURE E PSICOLOGIA

Одељење за образовање, језике, интеркултуру, књижевност и психологију

Школа за психологију

Универзитет у Фиренци

Извештај са истраживачког рада на Универзитету у Фиренци

Извештај за Фондацију “Професор Борислав Лоренц”

Студенткиња:

Кристина Ђорђевић

Менторка:

проф. др Анамарија Ди Фабио

Фиренца, март 2025.

Извештај

Пун назив институције домаћина:

Истраживачка јединица Психологија рада и организације за здраве организације (eng. *Work and Organizational Psychology for Healthy Organizations - WOProHO*)

Одељење за образовање, језике, интеркултуру, књижевност и психологију

Универзитет у Фиренци, Фиренца, Италија

Период боравка на Универзитету: Од 19. фебруара до 17. марта 2025. године (укупно месец дана)

Менторка: Анамарија Ди Фабио, редовни професор, Психологија рада и организације
и-мејл адреса: annamaria.difabio@unifi.it

контакт телефон: 0552755013

Циљ боравка: детаљније проучавање концепта лидерства усмереног на одржавање људског капитала и припрема за писање чланка на ту тему

О Универзитету и групи за психологију рада

Историја Универзитета у Фиренци као образовне институције почиње још у 14. веку, када је у њеним оквирима почело да се изучава право, књижевност и медицина, а нешто касније и теологија. Током наредних векова, у зависности од промена власти, институт је често премештан у оближње градове, мада су многи предмети и даље предавани у Фиренци, а њена истраживачка заједница је све више цветала. Тек 1924. године институт добија званично звање Универзитета, а 1938. године у оквиру Универзитета издвајају се Пољопривредни, Архитектонски, Економски, Фармацеутски, Правни, Филозофски, Учитељски, Медицински, Математички, Физичко-природни и Факултет политичких наука. Факултет за психологију основан је у јулу 2002. године.

Данас је Универзитет једна од највећих образовних и истраживачких институција у Италији, са преко 1.800 професора и 1.600 студената докторских студија и научних сарадника. Око 146 курсева на свим нивоима студија похађа преко 50 хиљада студената, од којих бар четвртина долази изван региона. Веома се поносе својом истраживачком културом, промовисањем сарадње са државним институцијама и предлагањем патената с широким потенцијалом. Такође, веома држе до сарадње са иностраним универзитетима која је регулисана и одредбама њиховог стратешког плана, а огледа се у споразумима о сарадњи са преко 100 земаља и великом броју курсева који се одржавају на енглеском.

У научно-истраживачкој области, Универзитет у Фиренци има водећу улогу међу италијанским институцијама, захваљујући активностима својих истраживача запослених у широком спектру дисциплина, као и интензивном учешћу у истраживачким програмима од националног и међународног значаја. На овом фронту важно је издвојити да су 2018. године добили Европску награду за изврсност у истраживању људских ресурса. Овде се налази и дом реномираних центара као што су Европска лабораторија за нелинеарну спектроскопију и Центар за магнетну резонанцу. Поред својих образовно-истраживачких активности, Универзитет поседује и један од највећих и најстаријих светских музеја природне историје, Природњачки музеј, чији корени датирају још из 16. века.

Универзитет је организован по одељењима у оквиру различитих области у којима се спроводе образовно-истраживачке активности. Психологија је део одељења за образовање, језике, интеркултуру, књижевност и психологију. Његове активности подразумевају испитивање односа између различитих култура и језика, истраживање потенцијала које носи образовање и проучавање људског ума и понашања, при чему се инсистира на важности контекстуалних фактора и могућности за интердисциплинарну сарадњу. Неке од вредности које су истичу јесу вредновање различитости и интеркултуралност, интеграција теоријске и емпиријске перспективе, промовисање свеукупног благостања и образовања. Циљеви које су себи поставили истраживачи у оквиру овог одељења тичу се продубљивања знања која би потпомогла смишљању иницијатива за примарну превенцију у областима решавања типичних проблема који се могу јавити у радном окружењу (отпор променама, перфекционизам, замор и стрес на послу), каријерног саветовања и развоја каријере, психологије одрживог развоја с фокусом на крос-културну перспективу. Неки од ресурса који се активно испитују тичу се аспеката хедонистичког и еудајмонијског благостања: развијање људског капитала, прихватање промена, дизајнирање посла, емоционална интелигенција, различити типови лидерства, емпатија, саосећање, резилијентност, стилови одлучивања и други.

У оквиру одељења постоје две интернационалне лабораторије: Психологија рада и организације за професионално усмеравање, каријерно саветовање, каријерни развој, таленте и здраве организације (енг. *Work and Organizational Psychology for Vocational Guidance, Career Counseling, Career Development, Talents and Healthy Organizations - WOProCCareerT&HO*), која посебан фокус ставља на развијање индивидуалних ресурса у сврху примарне превенције, као и Међукултурална позитивна психологија, превенција и одрживост (енг. *Cross-Cultural Positive Psychology, Prevention, and*

Sustainability - CCrossPoPP&S), која истиче потребу за осмишљавањем нових методологија за испитивање психолошких фактора одрживости. Прва је од свог оснивања 2013. године део УНЕСКО катедре „Доживотно вођење и саветовање“ (енг. *Life long guidance and counseling*), коју је основао проф. Жан Гишар, за промовисање нових сазнања на тему наставе, образовања и истраживања. Лабораторија је, такође, члан Међународне мреже „Интервенције за обликовање животног пута током целог живота у циљу остваривања достојанственог рада и одрживог развоја“ (енг. *Life designing interventions lifelong for decent work and sustainable development*) од 2017. године.

Ток студијске посете

Прву недељу своје посете провела сам упознајући се са историјом Универзитета и конкретно Одељења за образовање, језике, интеркултуру, књижевност и психологију. Упознала сам се са професорком Ди Фабио и њеним блиским сарадницима, Андреом Звикером, с којим сам највише и сарађивала, и Летицијом Палацески. Са колегом сам доста разговарала на тему студирања у Италији, могућностима запослења за дипломиране психологе и изградњи истраживачке каријере на факултету. Посебно ми је привукло пажњу то колико је изазовно остварити је, упркос томе што се она формално подстиче и снажно подржава међу студентима и дипломцима. Разговарали смо и о истраживачким праксама у Италији и Србији, као и о мањим разликама између наших научних окружења. Дошли смо до закључка да се код нас у нешто већој мери подстиче концепт отворене науке. Колега ми је пренео да су разлози за то ригидност старијих професора и институционални услови због којих истраживачи у Италији не могу увек да спроведу своје идеје у дело.

С колегом Звикером сам заједно прошла свој мастер рад, а његове главне налазе смо продискутовали у светлу истраживања која су до сада спроведена у Италији. Истакао је неке занимљиве разлике у односу на досадашњу методологију која се спроводила у оквиру њихове лабораторије. Сложили смо се да би неки први корак у даљем истраживачком раду подразумевао валидацију српске верзије инструмента која до тог момента није одрађена. Заједно смо тестирали његову валидност на већ прикупљеним подацима за мој мастер рад. Будући да колега изванредно познаје статистику и обраду података, упутио ме је на ресурсе путем којих бих се упознала са програмима које нисмо имали прилике да прођемо на факултету. У питању су џамови (енг. *jamovi*) и ЏАСП (енг. *JASP*). Показао ми је како се спровode анализе у оквиру џамовија на својим подацима, након чега сам их самостално извела на својим. Заједно

смо прегледали резултате и установили да се крећу у оквирима који се добијају и у италијанским истраживањима. Следећи корак је подразумевао писање нацрта чланка, уз сталне консултације са мојим менторима. На нацрту сам вредно радила током свог целокупног боравка у Фиренци, уз неке додатне активности.

Друге недеље мог боравка на Универзитету у Фиренци одржане су две интернационалне конференције на тему одрживог развоја. Прва, под називом “Одрживи развој као четврта парадигма за каријере двадесет првог века: Драгоцени допринос активних живота за остваривање пристojног и здравог рада и живота - Специјални пројекат ИАПП¹ који промовише достојанствен рад за све“ (eng. *Sustainable Development as a Fourth Paradigm for Twenty-First Century Careers: The Precious Contribution of Active Lives for the Construction of Decent and Healthy Work and Life - IAAP Special Project Promoting Decent Work for All*) обухватила је теме као што су изазови на данашњем радном месту, различите перспективе по питању односа између запослених и организације у којој раде, развој компетенција које ће бити кључ успеха за будуће генерације. Притом сам имала прилику да слушам неке од највећих стручњака у овом домену, конкретно Жана Гишара, Хозе Мариу Пеироа, али и своју менторку и још неколико професора са различитих италијанских универзитета. Посебан утисак оставила ми је професорка Ди Фабио, у чијој се свакој речи осликавају огромна инспирација, страст и посвећеност, чему се лично изузетно дивим. Већи део свог професионалног живота посветила је проучавању концепата одрживе науке и одрживе психологије, успостављајући снажну истраживачку заједницу окупљену око идеја у које искрено верује. Сматрам да је управо такав став према темама којима се бавимо кључан за свакога ко жели да оствари значајан утицај на ширу друштвену заједницу.

Назив друге конференције гласио је “Трађење мостова између инжењерства и примењене психологије и јачање трансдисциплинарности: нови изазов друштвеног прихватања за изградњу напретка, достојанствености и одрживости - Хоризон пројекат МАНУРЕФИНЕРИ” (*Bridging Engineering and Applied Psychology Enhancing Transdisciplinarity: The New Challenge of Social Acceptance to Build Progress, Decency and Sustainability - MANUREFINERY Horizon Project*). У питању је било представљање заједничког европског пројекта који за циљ има развијање нове, одрживе технологије у агрикултурном сектору. Током ове конференције смењивали су се говорници из области

¹ Интернационална асоцијација за примењену психологију

инжењерства и из психологије рада, с обзиром на то да први имају задатак да развију нову технологију, а други да је валидирају и да оправдају њено коришћење у будућности. На први поглед је деловало да нема превише разумевања између ове две стране. Инжењери су презентovali теоријске аспекте пројекта, уз посебан осврт на потребе за ресурсима који би омогућили транзицију на одрживији приступ. С друге стране, психолози су говорили о разлици између друштвеног прихватања и друштвене прихваћености и о истраживањима која су показала од којих фактора зависи на који начин ће бити схваћене поруке које се шаљу по питању теме одрживог развоја. На самом крају конференције, након што је саслушао обе стране, професор Хозе Марија Пеиро је дао своју перспективу и мени лично је то било једно од најинспиративнијих предавања које сам чула у свом животу. Скреноу је пажњу на комплексност процеса које треба да буду свесне обе стране, потребу за конструктивним дијалогом, као и на транзицију са мултидисциплинарности на трансдисциплинарност. Успут је подцртао све актере који би могли бити важни у самом процесу. Сигурна сам да ће његови осврти на заједнички пројекат инжењера и психолога рада имати кључну улогу за његов успех.

Професорка Ди Фабио, која је потегла иницијативу за одржавање ове две интернационалне конференције, стварно је остварила један важан корак за европску научну заједницу заинтересовану за одрживи развој. Делује ми да се и ми сусрећемо са сличним проблемима и да доста тога можемо да научимо из њиховог приступа. С друге стране, нисам могла да не приметим изванредан песимизам предавача по питању будућности која очекује наредне генерације. Мени лично је тешко да у то поверујем, поготово с обзиром на чињеницу коју је истакла једна од професорки, а то је да су млади на самом почетку своје каријере осетљивији на важност питања одрживости и достојанственог рада. Самим тим су и спремнији да се боре за своје идеале, као што то тренутно чине студенти у Србији, дајући пример из ког цео свет може да научи важне лекције о солидарности и покретању друштвених промена.

Последње две недеље боравка, с обзиром на почетак наставе на факултету, активно сам присуствовала предавањима из области психологије рада и организације, развоја каријере, одрживог развоја и неговања различитости у радном окружењу. Док се неки курсеви доста преклапају са нашим предавањима, други подразумевају теме којих смо се ми само дотакли на понеком од предавања или у оквиру групних пројеката. Кроз сва предавања се истиче знашај одрживог развоја и одрживе психологије, које се код нас не истичу у довољној мери. С друге стране, стекла сам утисак да предавања нису на најбољи начин усклађена са обавезном студентском

праксом, али се колеге из Фиренце из све снаге труде да им то надоместе и изађу у сусрет. Дефинитивно најјачи утисак су ми оставили студенти, моји вршњаци, који су, чак и онда када су их колеге питале за мишљење, остајали суздржани. Колега Звикер и ја смо на паузи и након предавања то коментарисали, и он ми је предочио да се у целокупном италијанском образовном систему критичко мишљење не подстиче у довољној мери. Због тога му је била важна моја повратна информација, како би организовао даља предавања тако да она обухвате теме које студенте највише интересују и које ће их активно укључити.

Резултати студијске посете

Главни научни допринос истраживачког боравака у Фиренци је продубљивање разумевања концепта лидерства усмереног на одржавање људског капитала и валидација инструмента за његово мерење у Србији. Током боравака, у сарадњи са менторима, припремила сам нацрт научног чланка чија ће се даља дорада наставити у наредном периоду. Српска адаптација лидерства усмереног на одржавање људског капитала показала се као поуздана и валидна мера за процену овог стила лидерства из перспективе запослених, што отвара могућност за даља истраживања лидерства у Србији, као и поређења између различитих култура.

Даље, боравак ми је пружио прилику да усавршим научне методе, радим са напредним статистичким алатима и стекнем веће искуство у процесу писања научних радова. Кроз рад на писању нацрта чланка препознала сам неке методолошке пропусте у свом досадашњем раду, што ми је омогућило да значајно унапредим своје академске компетенције. Верујем да ће ми и пролазак кроз процес објављивања научног рада омогућити да га боље разумем и да у даљим истраживањима прилагодим поједине кораке у раним фазама пројекта, како би каснији процеси текли ефикасније. Истовремено, сарадња са истраживачима у Фиренци допринела је успостављању дугорочних академских веза које би могле резултирати будућим заједничким пројектима и даљим публикацијама. Тематика одрживог развоја дефинитивно није довољно истражена у Србији, те постоји доста простора за даља истраживања.

Рад у академској заједници у Фиренци помогао ми је не само у професионалном, већ и у личном развоју. За успех истраживачког рада од великог значаја је било показивање иницијативе, будући да су моји ментори били веома заузети и нису имали времена за одуговлачење. Приметила сам да су више ценили моју проактивност, стога су ми посвећивали и више пажње и подршке у раду. Значајно сам унапредила и своје организационе способности и убрзала рад на појединим фазама истраживања. Осим

тога, иако је Фиренца интернационалнији град у односу на остатак Италије, многи професори слабо говоре енглески, па се цео мој истраживачки процес одвијао на италијанском језику, што ми је донело већу сигурност у презентовању својих налаза и идеја пред међународним стручњацима.

Посебно сам захвална професорки Ди Фабио и колеги Андреи Звикеру, с којима сам предано радила на свом пројекту. Мој професионални и лични развој током овог истраживања не би био могућ без њихове подршке, спремности да ме угосте и посвећености у сваком кораку мог рада. Такође, неизмерно сам захвална својим професоркама са катедре за психологију рада, које су прве препознале потенцијал мог мастер рада и охрабриле ме да кренем овим академским путем. Наравно, ништа од овога не би било могуће без Фондације, која је финансирала мој боравак и омогућила ми да реализујем ово истраживање. Ово је било изазовно, али уједно и изузетно вредно искуство, које је допринело не само мом личном и професионалном развоју, већ и успостављању дугорочне сарадње са истраживачком заједницом у Фиренци. Верујем да ће резултати овог истраживања имати значајне импликације за академску и истраживачку праксу у Србији, посебно у области лидерства и његових корелата.